

Justis- og beredskapsdepartementet

Sendes elektronisk

19. desember 2022

Deres ref.: 22/3066

HØRINGSSVAR – Styrking av forbrukernes rett til å betale med kontanter – endringer i finansavtalelovens regler om betalingsoppgjør

1 Innledning

Det vises til høring om forslag til endringer i finansavtalelovens regler om betalingsoppgjør.

NHO Transport er en arbeidsgiver- og bransjeforening for landbasert persontransport. Vi representerer selskaper som kjører rutebuss og bybaner på anbud for fylkeskommunale oppdragsgivere. Videre representerer vi selskaper som driver ekspress- og flybussruter og turbussvirksomhet. Departementets forslag om å presisere og/eller styrke retten til kontant betaling, er derfor relevant for våre medlemmer, særlig sett i lys av den foreslåtte forskriftshjemmelen for regulering av kontantbetaling på buss og bane.

I dette høringssvaret vil vi i hovedsak konsentrere oss om ekspress- og flybussene da kontantbetaling på rutebussene og banene ligger innenfor myndigheten til de fylkeskommunale oppdragsgiverne, se punkt 2 nedenfor.

Overordnet er NHO Transport kritisk til at det skal åpnes for en utvidet rett til å betale kontant for buss og bane. Det er få kunder som kjøper billetter kontant og kundene har i dag gode alternative måter å kjøpe billetter på. Hensynet til sjåførenes sikkerhet og et effektivt og presist kollektivtilbud, må etter vår vurdering veie tyngre.

2 Kort om dagens løsninger for kontant betaling

Innenfor den anbudsstyrte del en av kollektivtrafikken (typisk rutebusser), er det de fylkeskommunale oppdragsgiverne (for eksempel Ruter, Skyss eller Kolumbus) som har ansvaret for billettinntektene. Det er oppdragsgiverne som fastsetter hvor og i hvilke tilfeller de reisene kan betale kontant for billett på rutebuss, enten det er betaling på bussen eller utsalgssteder som for eksempel Narvesen. Selskapene som kjører rutene på vegne av fylkeskommunen, håndterer kontantene på vegne av oppdragsgiverne. Ved kontant betaling på bussen er det sjåførene som håndterer kontantene og vekslepengene.

Ekspressbussene og flybussene er drevet kommersielt, noe som innebærer at dette rutetilbudet finansieres gjennom inntekt fra eget billettsalg. De aller fleste billetter på ekspress- eller flybussruter blir forhåndskjøpt digitalt via apper eller på nettet, men kontant betaling forekommer en sjelden gang på bussene eller på angitte utsalgssteder. Passasjerene kan også betale billett med kort ombord i bussen.

3 Om behovet for forskriftshjemmel

3.1 Innledning

Slik vi leser lovforslaget og høringsnotatet, så vil ikke kjøp av billett på bussen omfattes av virkeområde til § 2-1 tredje ledd om rett til kontant betaling i faste forretningslokaler. En rett til å betale med kontanter på andre steder enn i selskapenes faste forretningslokaler, må i så fall følge av en eventuell forskriftshjemmel.

NHO Transport mener det ikke er behov for å styrke kontantretten på buss og bane, og at en egen forskriftshjemmel ikke er hensiktsmessig. Dersom kontantbruken på buss og bane likevel skal reguleres i forskrift, må det i så fall gjøres en grundig utredning av behov og konsekvenser.

3.2 Kontanter på busser utgjør en ransrisiko for sjåføren

Som departementet påpeker i høringsnotatet, har ikke lenger kontanter den sentrale rollen som betalingsmiddel som for noen tiår siden. Det er færre forretninger med store kontantbeløp tilgjengelig på utsalgsstedet. Forretninger som håndterer større beløp med kontanter, har ranssikringstiltak gjennom blant annet kontantmaskiner på matbutikker og vektere på kjøpesentre.

Bussjåføren er på den andre siden alene på jobb og oppbevarer kontantene i en veske. Med færre kontanter lett tilgjengelig andre steder, kan bussene dermed risikere å bli et fristende mål for ran. Dette gjelder spesielt ekspressbussene der billettprisen på lengre reiser kan medføre en større beholdning av sedler. I en ranssituasjon vil bussjåførene være helt alene uten noen form for støtte fra vektere, leder eller andre kollegaer, noe som utgjør en risiko og belastning både for sjåføren og passasjerene.

Til sammenligning innførte det svenske arbeidstilsynet (Arbetsmiljöverket) et lokalt forbud mot kontant betaling på bussene i Stockholm allerede i 2007. [Begrunnelsen](#) er at fraværet av kontanter ville redusere risikoen for ran. Kontant betaling på bussene er avskaffet i Sverige, og det er kun på enkelte kundesentre og busstasjoner i Sverige det er mulig å kjøpe billetter kontant. NHO Transport ber om at departementet i det videre arbeidet ser til hvordan kontantrett på kollektivtransport er regulert i Sverige.

3.3 Kontanter er kostbart og fører til mindre presis kollektivtrafikk

NHO Transport stiller spørsmål til det reelle behovet for kontant betaling for kollektivreiser. Som nevnt er det en svært begrenset del av billetter som kjøpes kontant. I

perioden 2021 til desember 2022 hadde Tide AS en kontantsalgandel på ekspress- og flybuss på 0,57%. En kontantrett vil dermed komme ytterst få passasjerer til gode, og dette må veies opp mot ulempene kontantrett medfører for bedriftene og øvrige reisende.

Som departementet selv påpeker i høringsnotatet, er det dyrt å håndtere kontanter, og forsvarlig oppbevaring av kontantene krever mye administrasjonsarbeid. Disse midlene bør heller brukes til å forbedre kollektivtilbudet. I tillegg fører kontanthåndtering til vesentlige forsinkelser på rutene, spesielt på lengre reiser med mange stopp. Kontantfrie ekspress- og flybusser vil derimot føre til et mer effektivt, presist og sikkert kollektivtilbud. Det samme argumentet gjør seg gjeldende for rutebusstilbudet.

Sett i lys av at det er så få reisende som betaler kontant, mener NHO Transport det vil være uforholdsmessig å pålegge busselskapene å legge til rette for kontanthåndtering utover salg fra faste forretningssteder. Dette gjelder særlig i rurale strøk da oppføring av automater for kontanter på holdeplassene vil innebære en svært dyr investering som aldri vil lønne seg da kontantomsetningen er så lav som den er. I tillegg kan slike automater være gjenstand for innbrudd og hæververk.

Videre fører digitale betalingsløsninger til et mer effektivt kollektivtilbud. I dag er det vanlig å operere med setereservasjon på ekspressbussene. Dette praktiseres slik at kundene forhåndskjøper et sete på bussen. Hvis alle setene er utsolgt, kommer man ikke med på turen. Forhåndsreservasjon av seter innebærer også at bussene kun trenger å stoppe på de holdeplassene der det er forhåndskjøpt billett. Selskapene får på den måten en kontroll på "varelageret", og kan optimalisere reisen basert på forhåndssalget. Dette fører til en raskere og mer miljøvennlig reise, og et bedre produkt for kundene.

3.4 Oppsummert

De kollektivreisende har gode muligheter til å kjøpe billetter uten å bruke kontanter. En utvidet rett til kontant betaling vil komme en svært liten andel kunder til gode. Kontantfrie busser vil derimot føre til økt sikkerhet for sjåfører og kunder, samt et raskere og mer presist kollektivprodukt til forbrukerne. NHO Transport mener derfor at det ikke er nødvendig med en styrking av kontantretten.

NHO Transport

Martin Winsnes Thrane